

PEISAJ URBAN – EDIFICII SEMNAL

Mircea GRIGOROVSKI¹, Andreea GRIGOROVSKI²

1 – Lector dr. arh., Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”, Iași

2 – Asist. drd. arh.-urb., Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Strasbourg

Abstract. The paper defines, based on the definitions of icons, indexes and symbols, a conceptual framework used to look at specific case studies in order to derive the meaning of signal-constructions. Based on the analyses, the urban cultural landscape can be analyzed by looking at some landmarks that dominate it physically and based on their significance.

Keywords: landscape, culture, symbols, signs, icons

1. Semnificația semnelor, construcțiilor semnal – obiecte singulare

Semnul se definește ca marcă distinctivă făcută pe ceva, ca reprezentarea materială a ceva având un caracter convențional, purtător de sens, structuri care semnifică, care transmit o informație referitoare la o anumită realitate.

Peisajul poate fi definit ca receptarea imaginii orașului prin intermediul filtrelor individuale și filtrelor definite ca modele culturale colective. În acest context unele edificii devin semne, semnale, repere ale peisajului urban și pot fi receptate ca și construcții semnal.

Tipologia semnelor în peisajul urban poate fi definită ca semne vizuale, semne auditive, olfactive, gustative, tactile, care structurează imaginea mentală a peisajului urban. Semnificative pentru spațiul urban, spațiul arhitectural și peisajul urban sunt: **icon-urile** – semne aflate în relație de analogie, asemănare cu realitatea, **indexurile** – stabilesc o relație cauzală între obiectul în cauză și subiectul pentru care este semn; **simbolurile** – un semn care întreține o relație permanent convențională cu subiectul la care se referă; semnificația se transmite în limite convenționale predeterminate (ex.: crucea – simbolul creștinătății; drapelul, steagul – simbolul unui stat).

2. Semne și imagini

Epoca noastră este puternic marcată de existența unei „culturi vizuale”, semnul prin imagine reprezintă transmiterea semnelor construcțiilor prin imaginea lor, iar în cea a semnului prin imagini, imaginea depășește rolul de transmițător și devine semn ea însăși. Cultura, așa cum o definește Abraham Moles, este „un corpus de norme și simboluri, mituri și imagini care pătrund în intimitatea individului și îi structurează instinctele și îi orientează emoțiile, cultura este în sens pragmatic aspectul intelectual al mediului artificial creat de om

de-a lungul activității sociale”, iar semnele sunt supuse dimensiunii culturale. Raportul direct între semne și cultura care le-a produs trece prin înțelegerea codurilor utilizate de această cultură, prin intermediul unui studiu polivalent (context, expresie, simbolistică).

3. Semne în arhitectură

Obiectul de arhitectură, obiect în peisaj, poate fi considerat ca mesaj supus unui proces de codificare (de către arhitect). Arhitectura poate fi definită ca sistem de comunicare produs de o anumită societate într-un anumit context istoric. Este un limbaj și un sistem semantic, tehnicile de reprezentare devin ele un sistem semnificant. Arhitectura este un limbaj vizual, cu un cod cunoscut și înțeles care transmite mesaje și semnifică datorita acestui cod. Arhitectura este un limbaj al peisajului urban din interiorul căruia se desprinde conform codurilor – edificii semnal, semnificante la nivelul locului, zonei, ansamblurilor, orașului. Analiza Construcțiilor semnal în cadrul peisajului urban poate fi făcută pe trei paliere: context – epocă, context geografic, economic, politic, cultural și social; expresie – funcțiune, tehnici (structuri, materiale, comanditar, proiectant, beneficiar, constructor, transmitere); simbol – simbol a ce? Semnificația construcției din epoca construirii până azi, categoriile de persoane pentru care construcția este semn, și diferite criterii de apreciere ale semnului și semnificația construcției, integrarea în peisaj, mărimea, forma, estetica, funcțiunea, mistica, ideologia, conceptul, materialele etc.

4. Studii de caz

4. 1. Piramida lui Keops – Egipt

Interpretarea semnului piramidei a suferit modificări de-a lungul istoriei, sensul primar fiind de stabilitate, reper în istoria arhitecturii, reprezentativ din punct de vedere mistic, ideologic, conceptual. Acesta este criteriul cel mai important prin care piramida este semn; forma, mărimea, materialele, inserarea în

peisaj sunt surse semnificante și servesc ca baza pentru interpretările mistice și caracterul enigmatic.

4. 2. Turnul Eiffel – Franța

Semn și simbol al Franței, simbol al apariției arhitecturii metalului, simbolul erei industriale este emblema Parisului, simbol al verticalității, al fleșei către cer prin caracteristic: mărime, formă, material, integrare în peisaj.

4. 3. Centrul Pompidou-Paris-Rogers și Piano

Având funcțiunea de muzeu național de artă modernă, a devenit icon arhitectural, simbol al mașinii avangardiste și al construcției manifest, generând o semnificație în întregime fabricată prin mărime, formă, inserție în peisaj, și singularitatea obiectului de arhitectură.

4. 4. Muzeul Guggenheim – Bilbao – Franck Gehry

Obiect pentru care anvelopa marchează singularitatea și unicitatea, este realizat din materiale speciale și a devenit emblema orașului, instrument de promovare a sa. Este o construcție realizată conștient pentru a deveni semn, o manifestare a culturii actuale, impozantă ca talie, formă surprinzătoare, estetică seducătoare, materiale deosebite și semn al dinamicii spirituale.

4. 5. Palatele țigănești din România

Contextul construirii este perioada postcomunistă într-o identitate etnică specială într-o epocă cu o situație economică precară. Aceste construcții reprezintă o arhitectură vernaculară, fără proiect, fără autorizație, cu stil eclectic, vocabular arhitectural reprezentat de turnulețe, coloane, baluștri, scări monumentale, cu o gamă de culori speciale având funcțiune de habitație – locuire. Pentru etnia romă aceste construcții reprezintă nevoia de respect și considerație și un semn al puterii și prestigiului unor membri ai etniei, pentru alte culturi reprezintă construcții aberante, lipsite de sens.

5. Concluzii

Construcțiile reper sunt semne în peisaj – pentru cine? Pentru arhitecți, deoarece ne referim la construcții, pentru oameni în general, și justifică caracterul de edificiu-semnal. Edificiile devin semne pentru fiecare locuitor al orașului sau al regiunii. Construcțiile reper sunt semne – pentru ce? Pentru că există o legătură directă între peisajul urban și mesajul transmis, semnatificat de construcții, pentru că mărimea (talie) este un criteriu care apare peste tot, iar forma este un alt criteriu al construcțiilor semnal. Criteriile estetice sunt foarte importante și

par a fi cele mai semnificante, funcțiunea nu este determinantă pentru construcțiile semn, iar materialul de construcție nu este determinant în sine ci în raport cu alte criterii (ex.: Guggenheim – devine semnificativ prin raportul material-formă). Construcțiile semnal sunt receptate prin prisma propriei noastre subiectivități și prin prisma matricei culturale a epocilor în care s-au produs ori se receptează. Construcțiile reper marchează peisajul, iar unele sunt predestinate să marcheze peisajul încă de la concepere. Forța de semnal a unui edificiu arhitectural nu constă numai într-un singur și unic criteriu, ci rezultă din integrarea mai multor criterii, dintre care cele mai importante sunt estetica, mărimea și integrarea în peisaj, în sit. Edificiile semnal au o semnificație variabilă în funcție de cultura care le fabrică și de cultura care le receptează. Evoluția sistemului semnificant al arhitecturii este determinat astăzi de fenomenul globalizării care generează un anumit fel de uniformizare culturală care riscă să influențeze sistemul semnificant prin sărăcirea semnificațiilor.

BIBLIOGRAFIE

Moles A. (1974), *Sociodinamica culturii*, Editura Științifică, București.